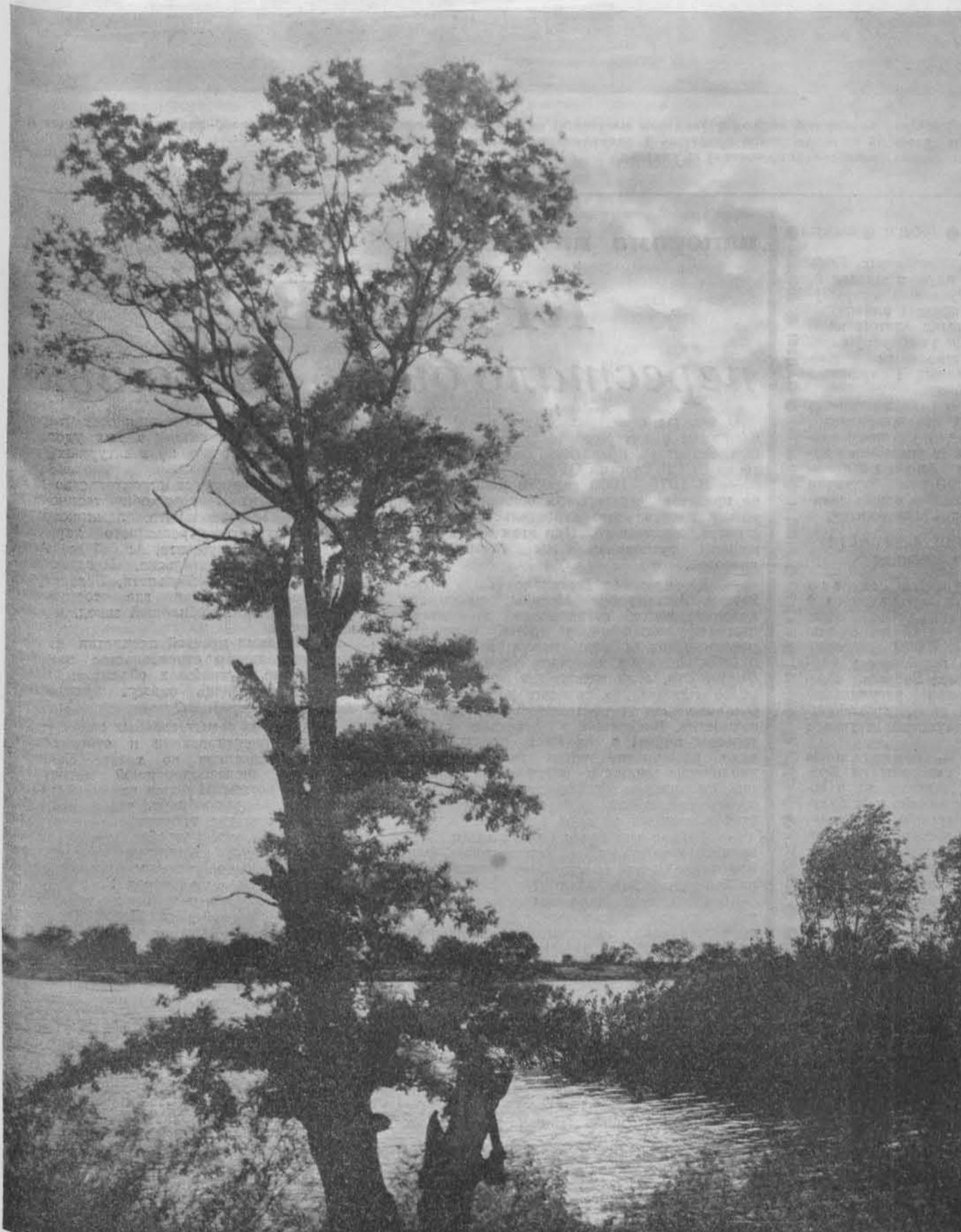

Голас Радзімы

№ 25 (1440)
24 чэрвеня 1976 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 21-ы

На Бярэзіне.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

Найбольшая каштоўнасць — чалавек

У Крамлёўскім Палацы з'езду гучалі магутныя акорды «Інтернацыянала»: традыцыйна, пралетарскім гімнам заканчваў сваю работу чарговы з'езд Кампартыі Краіны Саветаў. Час бяжыць. Новыя падзеі

напаўняюць наша жыццё. Але XXV з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза па-ранейшаму застаецца самай значнай з'явай на міжнароднай арэне. Яго гістарычныя рашэнні, новыя напрамкі ў міжнароднай і ўнутранай палітыцы горача

падтрымліваюць працоўныя людзі ўсіх краін. І ў гэтым велізарным хоры адзінадушнага адабрэння і падтрымкі выразна чуюцца і галасы нашых далёкіх сяброў, землякоў-беларусаў, што жывуць за рубяжом. Яшчэ ў пачатку года, калі ў краіне ішло шырокае абмеркаванне праекта ЦК да XXV з'езду КПСС, рэдакцыя «Голасу Радзімы» звярнулася да чытачоў з анкетай. У ёй мы прасілі землякоў расказаць, якой бацаць яны сваю Радзіму на рубяжы двух пяцігодак, падзяліцца думкамі аб маючым адбыцца з'ездзе Кампартыі Савецкага Саюза, даць ацэнку яго рашэнням. Першыя адказы пераканалі нашы суайчыннікі ўважліва сачылі за работай форуму савецкіх камуністаў.

«Большасць з'ездаў Кампартыі Савецкага Саюза, — пісалі муж і жонка Мартынюкі з Канады, — праходзілі на нашай памяці. Камуністы збіраліся, каб рашыць самыя галоўныя пытанні дзейнасці партыі на розных этапах будаўніцтва новага грамадства. І заўсёды сучаснікаў уражвала грандыёзнасць задум, маштабнасць планаў развіцця сацыялістычнай дзяржавы, актыўнасць працоўных Краіны Саветаў у дзясяці гады пастаўленыя партыяй мэты. Мы ўпэўнены, што і дзесяты пяцігодка, якая на апошнім з'ездзе камуністаў атрымала пучэйку ў жыццё, будзе таксама паспяхова выканана савецкімі людзьмі». «XXV з'езд прадэманстравваў, што Савецкі Саюз разам з іншымі сацыялістычнымі краіна-

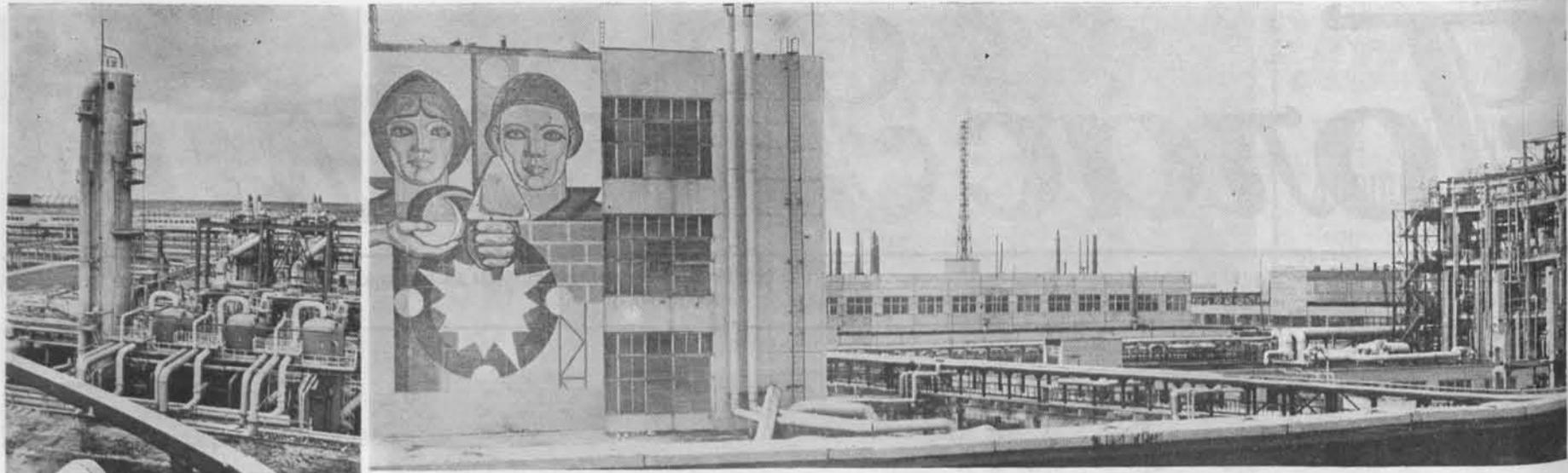
мі практычна знаходзіцца на шляху да дасягнення першынства ў сусветнай эканоміцы. І я хачу сказаць вялікае дзякуй Камуністычнай партыі і ўраду вашай краіны, якія робяць вельмі многа для ўздыму дабрабыту савецкага народа», — гэта словы з п'ямага Сямёна Трыханюка са Злучаных Штатаў Амерыкі. Аўтары пісем супастаўляюць жыццё на Радзіме і ў сябе дома. А асабістыя перспектывы ва ўмовах капіталістычнага ладу параўноўваюць з пастаянным ростам матэрыяльнага і культурнага ўзроўню сваіх братоў, сяцёр, якія жывуць і працуюць на роднай зямлі. Ад прыватнага («Для мяне мінулы год быў другім годам беспрацоўя, калі я мусіў змагацца з пачуццём непатрэбнасці існа-

[Заканчэнне на 4-й стар.]

КОЖНЫ БУДЫНАК — ТВОР МАСТАЦТВА
[«Красивое перестало быть роскошью»]
стар. 2

ЗМАГАЛІСЯ ДА АПОШНЯГА
(The Immortal Garrison)
стар. 5

ПАЛАЦ, У ЯКІМ СТАГОДДЗЯМІ ЖЫЛІ БЕЛАРУСКІЯ МАГНАТЫ, ЗАРАЗ НАЛЕЖЫЦЬ ДЗЕЦЯМ
[«Памятаю ўсіх выхаванцаў»]
стар. 7

На Наваполацкім вытворчым аб'яднанні «Палімір» за мінулую пяцігодку ўведзены магутнасці па вытворчасці манамераў, валакна нітрон, поліэтылену высокага ціску, этылену і прапілену. У першым годзе дзесятай пяцігодкі хімікі працуюць з апарэджаннем вытворчага графіка.
НА ЗДЫМКАХ: устаноўка сінтэзу; агульны выгляд вытворчасці манамераў аб'яднання.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ЭНЕРГАГІГАНТ НАРОШЧВАЕ МАГУТНАСЦЬ

На Лукомльскай ДРЭС пачалася падрыхтоўка да будаўніцтва трэцяй чаргі энергагіганта.

У сучасны момант станцыя мае восем энергаблокаў магутнасцю па 300 тысяч кілават кожны. На трэцяй чарзе прадугледжваецца зманціраваць тры высокаманаўраныя энергаблокі па 500 тысяч кілават кожны. Першы такі энергаблок плануецца ўвесці ў строй у 1979 годзе.

Зараз на станцыі працуюць праматочныя катлы прадукцыйнасцю 950 тон пары ў гадзіну, а на трэцяй чарзе намечана ўстанавіць больш магутныя катлаагрегаты прадукцыйнасцю 1 650 тон пары ў гадзіну.

З уводам у эксплуатацыю трэцяй чаргі Лукомльскай ДРЭС стане адной з буйнейшых цеплавых станцый у Еўропе. Яе магутнасць дасягне трох мільянаў дзевяцісот тысяч кілават.

ЛЯ ЦІХАЙ РЭЧКІ

Першых адпачываючых прыняў днямі санаторый-прафілакторый Магілёўскага вытворчага аб'яднання хлебпрадуктаў. Новая здраўніца размешчана ў маладым сасновым лесе, на беразе рэчкі Рудзея. Два чатырохпавярховыя карпусы могуць прыняць сто чалавек. Пакой разлічаны на аднаго-

двух адпачываючых. Есць вялікі клуб з кіназалай. Абсталёўваюцца спартыўны комплекс і пляж.

У перыяд летніх канікул адзін з карпусоў аддадзены школьнікам — дзецям рабочых і служачых аб'яднання.

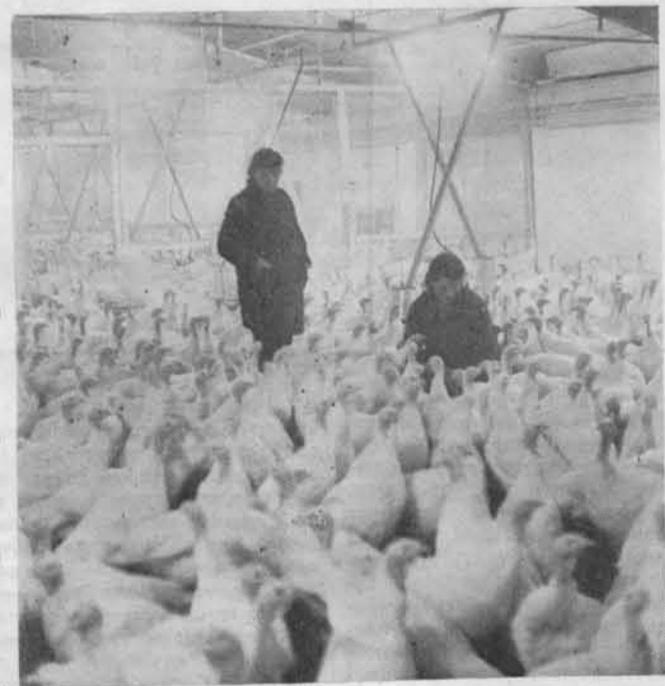
Свае здраўніцы маюць ужо 11 прадпрыемстваў, арганізацый і устаноў вобласці. У іх адначасова адпачывае больш 1 200 чалавек. Зараз будзеца яшчэ дзевяць новых санаторыяў-прафілакторыяў.

НОВЫЯ САЎГАСЫ ПАЛЕССЯ

Будаўніцтва саўгаса «Аднаўленне» пачалося ў Ганцавіцкім раёне. Гаспадарка ў гэтай пяцігодцы атрымае 5 600 гектараў зямель, асушаных у вярхоўях ракі Бобрык. Прадугледжана рэгуляванне воднага рэжыму тарфянікаў, будаўніцтва штучнага возера.

Гэта — дзевяты новы саўгас, створаны на Брэстчыне. Адначасова з асваеннем зямель у іх будуюцца вытворчыя, жыллыя, культурна-бытавыя будынікі. Гэтыя работы вядуцца індустрыяльнымі метадамі, па сучасных праектах. Саўгасы ўжо сталі буйнымі пастаўшчыкамі зерня, малака, мяса, бульбы і іншых прадуктаў.

Намечана ў дзесятай пяцігодцы пачаць будаўніцтва яшчэ сямі саўгасаў на аддаленых меліяратыўных сістэмах.

Уступіла ў строй першая чарга Маладзечанскай птушкафабрыкі, разлічанай на ўтрыманне 100 тысяч індычак. Усе вытворчыя працэсы ў цэхах механізаваны. Ужо ў бягучым годзе прадпрыемства адправіць у гандлёвую сетку 600 тон дыятычнага мяса, а з уступленнем у строй другой чаргі будзе даваць яго штогод да двух тысяч тон.
НА ЗДЫМКУ: у адным з цэхаў птушкафабрыкі.
Фота П. НАВАТАРАВА.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

панорама пяцілеткі

КРАСИВОЕ

перестало быть роскошью

О задачах советских зодчих в десятой пятилетке в интервью рассказывает первый секретарь правления Союза архитекторов СССР Георгий ОРЛОВ.

— В 1976—1980 годах в нашей стране предстоит осуществить обширную программу капитального строительства, в частности, жилищного. При этом как о важнейшем требовании мы говорим о красоте...

— Да, красивое перестало быть роскошью. В застройке Москвы, например, довольно часто встречаются многоэтажные крупнопанельные дома, спроектированные на основе новых нормативов и отличающиеся высоким уровнем комфорта. Это, если можно так выразиться, новое «поколение» типовых домов, разработанных для строительства в десятой пятилетке. Введенные в действие строительные нормы и правила предусматривают расширение числа типов квартир, увеличение жилых и подсобных помещений, повышение комфорта с учетом климатических и демографических особенностей различных районов страны.

— Сейчас все более актуальным для архитекторов становится комплексное формирование жилой среды. Как развивается работа в этом направлении?

Проектируя жилища, мы не мыслим их вне единства со зданиями культурно-бытового, торгового и общественного обслуживания населения, без благоустройства, озеленения, без связи с многообразными элементами городского хозяйства, включая транспорт, коммуникации и так далее. Лишь в совокупности все эти факторы в состоянии обеспечить современную социальную организацию городской жизни и в конечном счете создать полноценную жилую среду.

Нет мелочей, когда речь идет о человеке. Хочется отметить в связи с этим успехи архитекторов, и в первую очередь Москвы, Ленинграда, Киева, Вильнюса, Минска, Таллина.

— В «Основных направлениях развития народного хозяйства СССР на 1976—1980 годы» записано: «Осуществлять градостроительство в соответствии с генеральными планами развития городов, улучшать благоустройство, архитектуру городов и других населенных пунктов». Как будет выполняться эта задача?

— Последовательное проведение всех строительных и реконструктивных работ в масштабе города по единому плану и архитектурному замыслу мы с полным правом можем назвать особенностью социалистического градостроительства. В настоящее время утверждены генеральные

планы развития практически всех городов страны. Особое внимание в них уделяется созданию систем архитектурных ансамблей.

Сейчас завершается строительство крупных городских центров общественно-политического, мемориального, административного и культурно-зрелищного характера в Ульяновске, Ташкенте, Ашхабаде, Алма-Ате, Перми, Архангельске, Владивостоке, в новых городах — Тольятти, Зеленограде, Набережных Челнах, где сооружается крупнейший автомобильный завод, и многих других.

— Планами десятой пятилетки в области капитального строительства намечено сооружение крупнейших объектов. Какую творческую помощь окажут архитекторы важнейшим стройкам?

— Одна из самых главных задач — участие в проектировании и строительстве городов и поселков по трассе Байкало-Амурской железнодорожной магистрали, которая протянется более чем на 3 000 километров. Могу сообщить, что в Государственном институте проектирования городов («Гипрогор») уже разработана генеральная схема районной планировки «магистрального века». Например, крупным центром станет нынешний небольшой город Усть-Кут. Он будет развиваться у подножия гор, вдоль великой сибирской реки Лены. Горожане, а их в перспективе будет около 100 тысяч, поселятся здесь в современных пяти- и девятиэтажных домах.

— Какие задачи стоят перед архитекторами в области сельского строительства?

— Важнейшей из них я бы назвал участие в проектировании и строительстве населенных пунктов Нечерноземной зоны России. На обширном пространстве 29 областей и автономных республик Российской Федерации должны быть решены задачи нового социалистического расселения, создания современных поселков в единстве с крупными высокомеханизированными объектами сельскохозяйственного производства. Вообще, задачи в области сельского строительства колоссальные. К их решению привлекаются лучшие творческие силы.

И в заключение: говорят, что лицо эпохи — ее архитектура. Думаю, пришла пора художественную сторону оценивать на равных с экономической, функциональной и технической. Пятилетка качества — наша пятилетка, ее цели полностью совпадают с нашими профессиональными требованиями и задачами.

Вадим СМЕРЯГИН.
АПН.

«АГРАХИМИЯ - 76»

СССР, Венгрия, ГДР, Франция, США, Япония и иньшыя краіны паказваюць свае дасягненні ў вытворчасці і прымяненні мінеральных ўгнаенняў на міжнароднай выстаўцы «Аграхімія-76», якая адкрылася ў адным з павільёнаў ВДНГ СССР.

Савецкая экспазіцыя найбольш прадстаўнічая на выстаўцы. У яе падрыхтоўцы прынялі ўдзел больш 80 прамысловых прадпрыемстваў,

42 навукова-даследчыя інстытуты і іншыя арганізацыі. Сярод больш чым 500 экспанатаў прадстаўлена прадукцыя беларускіх прадпрыемстваў.

Мінеральныя ўгнаенні, іх вытворчасць, якасць, прыёмы ўнясення ў глебу шырока дэманструюцца ў савецкім раздзеле. Тут прадстаўлена прадукцыя вытворчага аб'яднання «Беларуськалій» і гродзенскага хімічнага камбіна-

та. Гомельскі хімічны завод імя 50-годдзя СССР дэманструе вытворчасць двайнога суперфасфату па колерна-паточнаму метаду.

Міжнародная выстаўка «Аграхімія-76» прымеркавана да правядзення ў Маскве васьмага міжнароднага кангрэсу па мінеральных ўгнаеннях, які праходзіць з 21 па 27 чэрвеня. Кангрэс праводзіцца пад дэвізам «Мінеральныя ўгнаенні — ураджай прыроду».

УТАЙМАВАННЕ ЦЯПЛА

Праектаванне першай атамнай электрастанцыі з рэактарам на хуткіх нейтронах, які ахалоджваецца дысацыіруючым газам, пачалося ў нашай краіне. Навуковае кіраўніцтва ажыццяўляюць вучоныя Інстытута ядзернай энергетыкі АН БССР, якія працавалі для АЭС такога тыпу новы арыгінальныя цепланосбіт «нітрон» — газ на аснове чатырохвосісу азоту. Аб гэтай рабоце расказвае намеснік дырэктара Інстытута член-карэспандэнт АН БССР В. НЕСЦЯРЭНКА.

ручае — плутоній. Схема новага тыпу рэактара на хуткіх нейтронах спрощана выглядае так: у актыўнай зоне «выгарае» уран-235, а ў зоне «размнажэння» бескарысны уран-238 ператвараецца ў плутоній. Пры гэтым паліва вырабляецца ў большай колькасці, чым яго спажывае ядзерная «топка».

Аднак відавочныя перавагі хуткага рэактара доўгі час заставаліся, як гаворыцца, «рэччу ў сабе». Справа ў тым, што для яго ахалоджвання вада не падыходзіла — занадта ўжо інтэнсіўна ён вылучаў цяпло. Да таго ж вада замаруджвала нейтроны. Пошукі далі новы цепланосбіт — вадкі натрыў, вельмі капрызны метал, які валодаў толькі адной добрай якасцю — вялікай цеплаправоднасцю — і мноствам недахопаў: застываў пры пакаёвай тэмпературы, становіўся радыёактыўным пасля праходжання рабочай зоны, запавольваў нейтроны, што замаруджвала ўзнаўленне гаручага. Тым не менш у нашай краіне і за рубяжом былі пабудаваны вадка-натрыевыя АЭС. Збудаванні вельмі складаныя і грукасткія. Час падваення ядзернага паліва ў іх складаў 10—15 год, а такі паказчык не мог задаволяць энергетыкаў.

У нашым інстытуце ўпершыню была прапанавана ідэя выкарыстання ў якасці цепланосбіта дысацыіруючага газа. Гэта рэчыва валодае здольнасцю распадацца пад уздзеяннем высокай тэмпературы, а пры аддачы цяпла (ахалоджванні) зноў вяртацца ў першачатковы стан. Шматгадовыя даследаванні ўсіх вядомых дысацыіруючых газаў прывялі вучоных да чатырохвосісу азоту, які мае большую цеплаёмкасць і ўдзельны цеплаздым,

чым вадкі натрыў. Стэндавыя выпрабаванні паказалі, што новы цепланосбіт больш інтэнсіўна ахалоджвае рэактар, паскараючы працэс «гарэння» і ўзнаўлення паліва. Час яго падваення складае ўсяго 5—6 год, гэта значыць, у два разы менш, чым у натрыевым рэактары. Больш таго, газ не актывіруецца і, такім чынам, можа сам, замест пары, круціць ротар турбіны. А гэта дазволіла максімальна спраціць схему АЭС, зрабіўшы яе не трохконтурнай, як пры выкарыстанні вадкага металу, а ўсяго толькі аднаконтурнай.

Мы зрабілі петлявыя ўстаноўкі на атамным рэактары інстытута і на практыцы пераканаліся ў вялікай эфектыўнасці гэтага універсальнага цепланосбіта.

Разлікі паказваюць, што газавая АЭС будзе намнога эканомней вадкаметалічнай: кошт энергіі зменшыцца на 25 працэнтаў. Выгадна «хуткі» рэактар на «нітрыне» выкарыстоўваць і для цеплафікацыі буйных прамысловых гарадоў — страты на вытворчасць цяпла ў атамнай кацельнай будыце ніжэйшыя, чым у самых таных ЦЭЦ. Многія спецыялісты перакананы, што ў самы бліжэйшы час магчымасці АЭС з дысацыіруючым газам будуць даведзены да 1—1,2 мільёна кілават пры параўнальна невялікіх яе памерах. На праходзіўшай нядаўна ў Мінску ўсесаюзнай канферэнцыі, прысвечанай праблемам выкарыстання ў ядзернай энергетыцы дысацыіруючых газаў, прапаноўваліся і больш смелыя праекты.

Трэба рашыць яшчэ нямала складаных тэарэтычных і тэхнічных праблем, над чым і працуюць сёння вучоныя нашага інстытута.

Дзесяткі гатункаў збожжавых, зернебабовых і крупяных, кармавых і тэхнічных культур перадалі дзяржаўным гатункавыпрабавальным станцыям і разніравалі за апошнія гады селекцыянеры Беларускага навукова-даследчага інстытута земляробства. Сярод іх тэтраплоіднае жыта «белта», якое атрымала шырокае распаўсюджанне ў нашай краіне і за рубяжом, ячмень «мінскі», грэчка «сувенір» і іншыя. Вучоныя перадалі на дзяржаўныя выпрабаванні новыя гатункі. У іх ліку жыта «жодзінскае-25», грэчка «чорнаплодная», авёс «мір». Селекцыянеры працягваюць работу над выяўдзеннем высокаўраджайных, устойлівых да хвароб і палягання гатункаў сельскагаспадарчых культур.
НА ЗДЫМКУ: кандыдат сельскагаспадарчых навук С. ГРЫБ у цяпліцы інстытута. Фота У. ЛУПЕЙКІ.

ПАВЕРХІ ДЛЯ НЕВІДЗІМАК

Самы зручны і выгадны тып «жылля» для дрожджавых клетак — «небаскроб». Да такога вываду прыйшлі вучоныя Беларускага тэхналагічнага інстытута і супрацоўнікі Інстытута «Белгіпрабінтэз», якія распрацавалі апарат для вырошчвання бялковых мікраарганізмаў. Гэта вышынная, шматпавярховая калона, раздзеленая на зоны, у якіх створаны ўсе ўмовы для хуткага росту і размнажання дрожджэй, што выпрацоўваюць бялковыя рэчывы.

У параўнанні з існуючымі ў мікрабіялагічнай прамысловасці канструкцыямі гэты апарат валодае больш высокай прадукцыйнасцю, у некалькі разоў зніжае расход кіслароду. Ён можа працаваць на асродках з большым утрыманнем пажыўных рэчываў і канцэнтрацыяй біямасы.

Такая канструкцыя зручная яшчэ і тым, што мікрабіялітэз у апарце ідзе няспынна — у верхні паверх засяваецца дрожджавая культура, а ў ніжнім знімаецца гатовы «ўраджай» бялкоў. Да таго ж, займае гэта канструкцыя зусім невялікую плошчу.

ПАМЯЦЬ НА... ПЛАСЦІНЦЫ

Тонкі прамень лазера лёг на фотопласцінку, і за ёй на лісце ватмана, як на экране, засвятлілася мноства кропак. Карцінка была падобна на перфакарту, з якой закардаваная інфармацыя ўводзіцца ў электронна-вылічальную машыну. А прамень працягваў «ісці» па галаграме, учытваючыся ў нлібачныя радыі, запісаныя на пласцінцы фарматам з кніжачку.

На гэтай плошчы можна змясціць усе чатыры тамы «Вайны і міру» Талстога, калі іх папярэдне закардаваць, — гаворыць старшы навуковы супрацоўнік Інстытута электронікі АН БССР С. Шмацін.

А колькі часу неабходна для таго, каб перадаць іх са стужкі ў запамінальнае прыстасаванне ЭВМ! Лазерныя прамень выконвае гэту працэдуру літаральна за долі секунды — у сотні разоў хутчэй.

Гэта арыгінальная аптычная сістэма створана вучонымі Інстытута электронікі АН БССР. Але навошта спатрэбілася яна, калі існуе мноства розных апаратаў уводу — вываду інфармацыі, якія цалкам спраўляюцца са сваімі абавязкамі?

У сучаснай вылічальнай тэхніцы склалася даволі парадоксальная сітуацыя — асноўны машынны час ідзе не на апрацоўку інфармацыі, а на яе запіс і счытваанне вынікаў вылічэнняў. Галаграфічны метад запісу дае магчымасць вырашыць усе названыя праблемы. Аптычная сістэма запісу — счытвання «сціскае» вялікія масівы інфармацыі на мінімальнай плошчы, лёгка і хутка перадае іх у машыну, істотна павялічваючы скорасць вылічэнняў. Яна дае магчымасць адмовіцца ад такіх прамежкавых носбітаў інфармацыі, як перфакарты, перфастужкі, магнітная плёнка і іншыя.

Навінка беларускіх фізікаў перспектыўна для шырокага ўкаранення ў многіх галінах навукі і тэхнікі. І асабліва там, дзе неабходны хуткая апрацоўка і доўгае захоўванне вялікай колькасці інфармацыі, — напрыклад, у службе надвор'я, геалагаразведцы, статыстыцы, навуковым эксперыменце і г. д.

У Беларускам політэхнічным інстытуце створаны ўсе ўмовы для вучобы будучых спецыялістаў.
НА ЗДЫМКУ: у лабараторыі вымяральных прыбораў машынабудаўнічага факультэта.

Мінскі рэпартаж

КУДЫ СХАВАЕЦЦА СВІСЛАЧ

Магілёў на Дняпры... Гучыць! А калі скажам: «Мінск на Свіслачы»? Быццам бы нязвыкла. Непрыватна была рака ў мінулым. Праўда, ужо нямала зроблена, каб надаць ёй выгляд, адпаведны сталічнаму гораду. Вілейска-Мінская водная сістэма дазволіла зрабіць раку больш паўнаводнай. Але як бы там ні было — жыхары і госці сталіцы рэспублікі не ўяўляюць гарадскога пейзажу без Свіслачы. І раптам — у недалёкім будучым рака знікне, застанеца толькі высохшае рэчышча.

Загадзя хочам папярэдзіць, што такая метамарфоза з ракой будзе часовай і не з'явіцца вынікам стыхійнага бедства. Своеасаблівы сюрпрыз падрыхтавалі мінчанам праекціроўшчыкі.

У горадзе, як вядома, у гэтай пяцігодцы намаячаецца пачаць будаўніцтва метра. Але, як паказалі геалагічныя вышуканні, метрабудаўцам давядзецца працаваць у нялёгкіх умовах. Грунты, дзе праляжа падземная траса, — марэна з вялікай

колькасцю валуноў. Справа ўскладняецца яшчэ і тым, што на участку ад Цэнтральнай плошчы да плошчы імя Якуба Коласа гарызонт грунтавых вод вышэй адзнакі, на якой будзе пракладвацца ніжняя частка тунеля. Давядзецца ўжываць метады яго штучнага паніжэння.

Асаблівыя цяжкасці прыдзецца пераадолець пры праходжанні Свіслачы. Прымяненне ж стаўшага ўжо традыцыйным у такіх выпадках замарожвання грунтаў абыходзіцца дорага.

Арыгінальны выхад са становішча прапанавалі спецыялісты інстытута «Мінскінжпраект». У сталіцы рэспублікі ўзводзіцца зараз галоўны дажджавы калектар горада — «Цэнтр», які працягнецца ўздоўж Свіслачы амаль праз увесь горад. Па першапачатковай задуме, ён ніякіх адносін да метро і да «ўтаймавання» Свіслачы не меў. Яго прызначэнне зусім іншае — дапамагчы рацэ. Да гэтага часу сцэкавыя воды з усяго горада паступалі ў раку без папярэдняй ачысткі.

Велізарнае падземнае збудаванне, якім стане калектар «Цэнтр», збярэ іх з больш дробных сістэм і накіруе на ачышчальныя збудаванні, а затым ужо — у раку. Вось другую чаргу яго — 1300-метровую жалезабетонную артэрыю з дыяметрам у 3 метры, якая праляжа ад плошчы 8 Сакавіка да Свіслачы ў раёне 3-й клінічнай бальніцы, перш чым пачаць эксплуатацыю па яе непасрэднаму прызначэнню, вырашана выкарыстаць у якасці часовага бетоннага рэчышча для ракі. Яе выгіб у раёне сквера імя Янкі Купалы і парка імя М. Горкага будзе часова адключаны, і метрабудаўцы змогуць «фарсіраваць» былы водны рубяж па сушы — найбольш таным, адкрытым спосабам. Падлічана, што гэта дазволіць сэканоміць 2 мільёны рублёў.

А пакуль з праблемамі, што ўзнікнуць перад метрабудаўцамі, практычна ўжо пазнаёміўся калектыў Мінскага спецыялізаванага ўпраўлення трэста «Саюзшахтспецпранбуд», які будзе калектар. На яго ліку дзесяткі кіламетраў пракладзеных падземных трас у Мінску, Таліне, Гродна, Гомелі, Рагачове, Жлобіне, Жодзіна. На 16 метраў углыб пройдзены ўжо ствол шахты і на новым участку калектара «Цэнтр», на перакрываванні

вуліц Леніна і Кірава ў Мінску. Далейшым работам перашкаджаюць грунтавыя воды. Таму прабураны і ўжо дзейнічаюць водапаніжальныя шчыліны.

Праходчыкі шчыт уключаюцца ў работу крыху пазней, а каб убачыць падобны агрэгат у дзеянні, разам з галоўным інжынерам упраўлення В. Гарбуновым давялося спусціцца ў шахту на тэрыторыі, дзе прадугледжваецца будаўніцтва новага гарадка АН БССР. Тут ужо пракладзены амаль 300-метровы тунель. Па дну яго працягнуліся сталыя ніці вузлакалейкі, па якіх ажыццяўляецца адкатка грунта. А шчыт упарта ўгрызаецца ў зямлю. Шлях яму вызначае лазерны ўказальнік напрамку. Прамень яго трапляе на шчыт, як на перакрываванне мішэні. Самае нязначнае адхіленне — і прымаюцца экстраныя меры карэкціроўкі руху агрэгата.

Праходчыкі зямных нетраў — параўнальна новая для Мінска прафесія. Яны, нібы рэгуліроўшчыкі на перакрываванні дзвюх падземных дарог, падпарадкоўваюць сваёй волі рух глыбінных стыхій.

НАЙБОЛЬШАЯ КАШТОЎНАСЦЬ — ЧАЛАВЕК

[Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.]

ванна, адзіноцтвам...)» прыходзіць да агульных і адзіна правільных вывадаў («Капіталістычная сістэма не здольна больш забяспечыць ніштватае жыццё працоўным, і толькі сацыялізм можа задаволіць патрэбы народа»). Письмы землякоў, публікацыю якіх рэдакцыя пачне з наступнага нумара газеты, сведчаць аб пашане да першай у свеце дзяржавы рабочых і сялян, аб разуменні міралюбівай палітыкі нашай Камуністычнай партыі, аб павазе да ўсяго, што аб'яднана ў словах—савецкі лад жыцця.

У дакладзе на XXV з'ездзе партыі Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў, гаворачы аб маючым адбыцца ў будучым годзе шасцідзесяцігоддзі Вялікага Кастрычніка, назваў савецкі лад жыцця ў ліку галоўных заваёў на пройдзеным шляху. «Атмасфера сапраўднага калектывізму і таварыскасці,—казаў Л. Брэжнеў,—згуртаванасць, дружба ўсіх нацый і народаў краіны, якія мацнеюць з кожным днём, маральнае здароўе, якое робіць нас моцнымі, стойкімі, — такія яркія грані нашага ладу жыцця...»

Лад жыцця любой краіны ва ўсе часы не быў чымсьці адвольным, выпадковым. Ён заўсёды вызначаўся той або іншай грамадска-эканамічнай фармацыяй. Капіталістычны лад жыцця, якому ўласцівы буржуазнае самавольства і гандлярскі дух, перастаў існаваць у нашай краіне пасля перамогі Кастрычніка. Менавіта тады імкненне чалавека да свабоднай працы, да сацыяльнай справядлівасці, да дружбы і брацтва, да маральнага ўдасканалення ўпершыню ў гісторыі атрымала дзяржаўную падтрымку.

Калі прыходзіць сустрэцца з замежнымі гасцямі і раскажаць ім пра наша жыццё, нам часам проста не вераць. Такі скептыцызм тлумачыцца тым, што «мільёны людзей у капіталістычных краінах да гэтага часу вельмі дрэнна інфармаваны аб жыцці савецкага грамадства». Гэта словы з п'янага нашага суайчынніка з Аўстраліі Эразма Лявіцкага. У пацвярджэнне ён прыводзіць такі прыклад:

«Нядаўна на сходзе філатэлістаў я спытаў сакратара таварыства, ці ёсць жадаючыя абмяняцца маркамі з савецкімі

людзьмі, адрасы якіх мне далі ў час майго нядаўняга знаходжання на Радзіме. Пры гэтым я ўпам'януў, што ў Савецкім Саюзе філатэліяй займаюцца мільёны людзей. На маю праранову сакратар, жанчына з сярэдняй адукацыяй, прамовіла: «Не ўпэўнена, ці былі вы ў СССР, але ведаю напэўна, што ўсіх іншаземцаў, якія наведваюць гэту краіну, там арыштоўваюць». Вось так тут многія яшчэ ўяўляюць Савецкі Саюз».

Падобныя думкі на Захадзе—перш за ўсё вынік таго, што на працягу доўгіх дзесяцігоддзяў буржуазная прапаганда скажае, ганьбіць савецкую рэчаіснасць, нашу ўнутраную і знешнюю палітыку, распаўсюджвае выдумкі аб савецкім «экспансіянізме», «ідэалагічным каланіялізме» і г. д. Выкарыстоўваецца хлусня, каб запалохаць абывацеля, схаваць праўду аб СССР.

Вось чаму іншаземцы здзіўляюцца, дэдаўшыся, што ў нас зусім няма беспрацоўя. Не вераць, што ў СССР такая нізкая кватэрная плата. Здзіўляюцца звычайнаму для нас факту, што ў створэнні буйнейшага ў свеце нафтамічнага комплексу ў Наваполацку ўдзельнічалі ўсе рэспублікі Савецкага Саюза. Здзіўляюцца, дэдаўшыся, што замежнай турыстыцы, калі яна занемагла на адной з маскоўскіх вуліц, дапамаглі прахоўцы: далі льякарства, выклікалі «хуткую дапамогу» («А год назад у падобнай жа сітуацыі ў Італіі ў гэтай жанчыны выхпілі кашалёк з грашымі»).

Паняцце «савецкі лад жыцця», вядома ж, значна шырэй, шматгранней, чым прыведзеныя вышэй прыклады. І яго асаблівае, бадай, у тым і заключаецца, што звычайна мы, савецкія людзі, нават не задумваемся аб дабрабыце, які маем: ён звыклы, натуральны. І ўспамінаем аб ім толькі тады, калі штосьці не так, як павінна быць, як мы прывыклі. Возьмем, да прыкладу, тую ж «хуткую дапамогу». Масквічы, якія яе выклікалі, магчыма, непакоіліся і наракалі, што «хуткая» затрымліваецца. Замежную ж гасцю перш за ўсё здзівіла тое, што медыкі дапамаглі ёй, не ўзяўшы ні капейкі. Яе здзівіў гуманізм, уважлівая адносіны і шчырае чуласць савецкіх людзей, жаданне прысці на дапамогу. Гэтыя рысы нашых людзей таксама выхва-

ны савецкім ладам жыцця. Мы добра разумеем і прызнаем, што не ва ўсім дасягнулі дасканаласці. Мы бачым недахопы, што яшчэ ёсць, і змагаемся з імі. Таму і на XXV з'ездзе партыі адзначаліся не толькі поспехі, дасягнутыя савецкім грамадствам. Дэлегаты гаварылі адкрыта і аб тым, што перашкаджае нам жыццё і працаваць. І ў гэтым таксама бачны клопат партыі і ўрада аб савецкім чалавеку. Вось чаму так аптымістычна гучаць адказы нашых чытачоў.

«Сацыялістычная Краіна Саветаў ідзе наперад сямімільнімі крокамі і праз пяць гадоў дасягне новых вышынь» [У. Клішэвіч, ЗША].

«Я пабываў у СССР у мінулым годзе, і сам пераканаўся, што савецкія людзі жывуць добра. А будучы жыццё, я ўпэўнены, яшчэ лепш» [В. Мінкевіч, ЗША].

«Наша Радзіма стала перадавой краінай у свеце. І ўсё гэта дзякуючы ўмеламу кіраўніцтву Камуністычнай партыі» [І. Юхаў, Францыя].

А побач з такімі выказваннямі, як правіла, упамінанне аб сваім, часта бязрадасным, жыцці на чужыне, у капіталістычным свеце, дзе сёння, як і заўсёды, змрочныя прагнозы: крызіс, інфляцыя, рост цен...

Той жа І. Юхаў паведамляе: «Тут, у Францыі, толькі і размаўляюць аб беспрацоўі, дарагавізне, аб тым, як проста чалавеку звесці канцы з канцамі». Гэтую ж думку падхоплівае І. Пацярэйка са Злучаных Штатаў Амерыкі: «Эканамічная дэпрэсія ўцягвае заходні свет у бездань». А наша зямлячка Л. Малеева піша з Італіі: «Жыццё з кожным днём становіцца ўсё горшым. Навокалі беспрацоўе, голад, крадзеж, забойствы...»

І так ва ўсім «вольным свеце». Пытанні, якія мы задалі ў анкеце нашым чытачам, выклікалі ў іх вялікую цікавасць. Да гэтага часу ў рэдакцыю ідуць пісьмы з адказаў. І хоць пішуць нам розныя людзі, з розных краін, усе аўтары робяць адзінадушны вывад — будучае за сацыялістычным грамадствам, дзе велізарны эканамічны прагрэс спалучаецца з няўхільным рухам наперад у сацыяльнай галіне, дзе найбольшая каштоўнасць — чалавек. Так і павінна быць пры сацыялізме.

Яшчэ чатыры гады назад Савецкага раёна не было на карце Гомеля. Ён займае трэцюю частку тэрыторыі абласнога цэнтара. Тут размешчаны такія буйныя прадпрыемствы, як хімічны, вагонарамонтны, электратэхнічны заводы, «Цэнтраліт», прадпрыемствы будаўнічай індустрыі, быту і многія іншыя. Тут пабудаваны новыя жылыя дамы, магазіны, школы, паліклінікі. Зараз завяршаецца будаўніцтва буйнейшай у вобласці бальніцы на 1500 ложкаў. Сем яе аддзяленняў ужо прынялі пацыентаў. Нядаўна пачаў працаваць новы Палац культуры, да якога прымыкае плавальны басейн «Дэльфін».

НА ЗДЫМКУ: загадчыца аддзяленням агульнай тэрапіі Гомельскай абласной бальніцы заслужаны ўрач БССР Ніна ДЗЕРАВЯНКА.

Фота Ч. МЕЗІНА.

Што? * Як? * Чаму?

Агульнавядомым стала выказанне, што ўзровень маральнага развіцця грамадства можна вызначыць па яго адносінах да жанчын і дзяцей. Сувесная мастацкая літаратура таленавіта і пераканаўча паказала гэта неаднойчы. Трагедыя маці-адзіночкі, смерць работніцы, змушанай раджаць у антысанітарных умовах, гаротнае дзяцінства ў прытулку... Друг Захаду і сёння змяшчае паведамленні, у якіх выразна бачна дыскрымінацыя жанчын. Няроўнасць у аплаче за адвольнае з мужчынам працу, немагчымасць уладкавацца па абранай спецыяльнасці, звальненне цяжарных... Савецкі Саюз упершыню ў свеце зрабіў дзяцей адзіным «прывілеяваным класам» і разам з фактычнымі палітычнымі, юрыдычнымі і іншымі правамі прадставіў яшчэ і

Льготы жанчынам

Пачнем, аднак, гаворку з тых роўных правоў, якія гарантаваны грамадзянам Краіны Саветаў Канстытуцыяй. Правам на вучобу жанчыны карыстаюцца вельмі актыўна, у выніку чаго яны ў некаторых галінах народнай гаспадаркі складаюць большасць спецыялістаў, а ў медыцыне, асвеце — пераважную большасць.

Працаўладкаванне — не праблема. Па спецыяльнасці, з заробатнай платой па штатнаму раскладу і з пэўнымі перспектывамі. Праўда, артыкулы працоўнага заканадаўства забараняюць жаночую працу на некаторых хімічных вытворчасцях, пад зямлёй і да т. п. Робіцца гэта з гуманнымі мэтамі, у імя здароўя будучай маці і яе дзяцей, увогуле — у інтарэсах асобнага чалавека і ўсяго грамадства.

Менавіта спрадвечны жаночы абавязак — прадаўжэнне чалавечага роду — выклікае такое мноства артыкулаў у савецкім працоўным заканадаўстве. Забараняецца прыцягваць жанчын да начной звышурочнай работы і работы ў выхадныя дні, акрамя некаторых надзвычайных абставін. Але нават у такіх сітуацыях не дазваляецца працаваць цяжарным жанчынам і жанчынам, дзецям якіх яшчэ няма году. Нельга іх таксама пасылаць у камандзіроўкі. Пазней, да спаўнення дзіцяці васьмі гадоў, не дазваляецца прыцягваць маці да звышурочнай работы ці пасылаць у камандзіроўку без яе згоды.

У час цяжарнасці жанчыны ў нашай краіне знаходзяцца пад пастаянным урачэбным наглядам. І калі ўрач лічыць, што яго пацэнтка празмерна стомляецца або яе работа шкодная ў гэты час для арганізма па нейкіх іншых прычынах, то адміністрацыя прадпрыемства перавядзе будучую маці на больш лёгкую работу, выплачваючы, аднак, яе ранейшы сярэдні заробтак. Такое становішча можа захавацца і пазней, пакуль жанчына будзе карміць дзіця — да года.

Кожная працаўніца карыстаецца адпачынкам па цяжарнасці і родах — 112 календарных дзён поўнасьцю аплачваюцца з фондаў дзяржаўнага сацыяльнага страхавання. А ў выпадку нейкіх непрадбачаных акалічнасцей — напрыклад, з'яўленне на свет двойні — пасляродавы аплачваемы водпуск падаўжаецца на два тыдні.

Сістэма дзіцячых ясляў і садоў у нашай краіне самая разгалінаваная. Іх наведваюць мільёны хлопчыкаў і дзяўчынак. Але да году амаль усе жанчыны хочучь гадаваць дзяцей самі. Такая магчымасць ёсць — ранейшае рабочае месца ім гарантавана. Гэты год уключаецца таксама ў працоўны і прафсаюзны стаж.

Замежныя гасці, знаёмячыся з савецкай рэчаіснасцю, нярэдка адзначаюць, што ў нас жанчыны атрымліваюць, на іх погляд, больш таго, што зарабляюць. Тым жа цяжарным, пераведзеных на лягчэйшую работу, ці кормячых маці, якія маюць дадатковыя 30-мінутныя перапынкі праз кожныя тры гадзіны, заробтак атрымліваюць без вылічэнняў. Так, вядома, выхаванне дзяцей — не толькі бацькоўскія турботы і ўцехі, але і дзяржаўная справа. Шырока развіваючы сістэму грамадскага выхавання, наша краіна імкнецца як найбольш падтрымаць і сям'ю. Адсюль такія клопаты пра жанчыну, маці.

Законам забаронена адмаўляць пры прыёме на работу па прычыне цяжарнасці ці кормячых маці, а таксама паніжаць ім заробатную плату, звальняць. У тых выпадках, калі іншага выйсця няма — прадпрыемства ці ўстанова ліквідуецца поўнасьцю, — гэта катэгорыя працаўнікоў павінна быць уладкавана на іншым месцы як мага хутчэй.

Дарэчы, жанчыны, якія нарадзілі і выхавалі пяць і больш дзяцей, маюць права атрымаць пенсію на пяць гадоў раней.

Як бачна, усе асноўныя жаночыя льготы і прывілеі ў Краіне Саветаў так ці інакш звязаны з мацярынствам. Роўная фактычна і юрыдычна ва ўсіх сферах грамадскага і палітычнага жыцця, актыўная яго будаўніца, савецкая жанчына імкнецца да гарманічнага, усебаковага развіцця сваёй асобы і шчыра клапаціцца пра будучае пакаленне. Дзяржава дапамагае ёй у гэтым.

Мінск. Мікрааён Серабранка.

Фота Э. ЭЛЬСКІНА.

за мяжой і дома

БЕЛАРУСЬ НА ВЫСТАЎЦЫ ў НЬЮ-ДЭЛІ

Восенню гэтага года ў Індыі будзе праходзіць вялікая савецкая гандлёва-прамысловая выстаўка. У горадзе Нью-Дэлі, дзе разгорнуцца яе павільёны, брацкую сям'ю савецкіх народаў разам з Азербайджанам будзе прадстаўляць Беларуская ССР.

Карэспандэнт БелТА папрасіў пракаменціраваць падзею, якая павінна адбыцца, старшыню Гандлёва-прамысловай палаты І. Сталівененку. Прадпрыемствы нашай рэспублікі, раскажаў ён, пастаўляюць у дружалюбную краіну металарэжучыя станкі, радыёвымяральныя і электраакустычныя прыборы, кінаапаратуру, трактары, запасныя часткі да іх і аўтамабіляў. Усе гэтыя віды

вырабаў будучы дэманстравацца на выстаўцы.

Экспанаты выстаўкі раскажуць індыйскім сябрам аб развіцці іншых галін прамысловасці і прыборабудавання, хіміі і нафтахіміі, лёгкай, харчовай індустрыі.

Шырока паказваецца работа Акадэміі навук БССР, навукова-даследчых арганізацый.

На шматлікіх стэндах наведвальнікі выстаўкі ўбачаць нашы гарады, даведваюцца, як жывуць, працуюць і адпачываюць рабочыя, калгаснікі, служачыя. Яны пазнаёмяцца з гісторыяй рэспублікі.

Спецыяльны стэнд прысвечаны дзесятаму пяцігадоваму плану.

COMMEMORATING THE 35TH ANNIVERSARY OF THE BEGINNING OF THE GREAT PATRIOTIC WAR

ON JUNE 22, 1941, IN VIOLATION OF THE NON-AGGRESSION TREATY, NAZI GERMANY INVADED THE SOVIET UNION WITHOUT A DECLARATION OF WAR. FROM THE VERY FIRST DAYS OF THE GREAT PATRIOTIC WAR (1941-1945) BYELORUSSIA'S TERRITORY WAS THE SCENE OF MILITARY OPERATIONS. IT WAS HERE THAT THE NAZI «CENTRE» GROUP OF ARMIES (MORE THAN 50 DIVISIONS) WERE CONCENTRATED. IT WAS HERE THAT SOVIET TROOPS FOUGHT GRIM DEFENSIVE BATTLES. AFTER THEIR EASY CAMPAIGN IN THE WEST, THE NAZIS CAME UP AGAINST RESOLUTE RESISTANCE ON THE BORDERS OF OUR COUNTRY. THE SMALL GARRISON AT THE BREST FORTRESS FOUGHT TO DEATH TO BEAT OFF ATTACKS BY THE 45TH GERMAN INFANTRY DIVISION FOR ALMOST A MONTH. THE DEFENCE OF THE BREST FORTRESS HAS BECOME A SYNONYM OF STAUNCHNESS AND COURAGE. ITS RUINS ARE TODAY ONE OF THE NATIONAL SHRINES OF BYELORUSSIA AND OF THE ENTIRE SOVIET PEOPLE. BY A DECREE OF THE SOVIET GOVERNMENT THE BREST FORTRESS WAS AWARDED THE TITLE OF «HERO-FORTRESS».

THE IMMORTAL GARRISON

The Soviet people's road to victory over German fascism started from the very first days of the war, from Brest.

German newsreels of those times, now shown in the museum of the Brest Fortress give us an idea of what the defenders of Brest went through. We see avalanches of bombs falling on that flaming patch of land (the Germans dropped not only bombs but barrels of petrol as well). It seems nothing can survive that ordeal. We see German storm troopers crawling along the walls and aiming jets of fire at gun ports from their flame throwers. But the fortress comes back to life, Soviet soldiers open machine-gun fire, and another German attack is repelled.

The nazis smuggled a large group of saboteurs behind Soviet lines. The group was led by the notorious Otto Skorzeny who later wrote the following in his book «A Special Assignment»: «The Russians continued to offer us desperate resistance in the central fortress of the town... I had to crawl along the ground, because Soviet snipers never missed. The Russians rejected all offers of capitulation and would not stop their useless resistance. Several attempts to steal into the fortress and take it by storm ended in failure; all approaches to the fortress were strewn with corpses of soldiers in grey and green uniforms... The Russians fought to the last».

We should add that the Russians kept on fighting even when their stocks of food and water had run out.

In the battle for Brest, the 31st Infantry Division and Hitler's favoured 45th Division sustained crippling losses. Incidentally, it was the 45th Division that had been the first to march into Paris and Warsaw. When the news of their losses reached Colonel-General Halder, Chief of Staff of Nazi Germany's Land Forces, he ordered an investigation into those divisions' actions. The investigation was carried out by Brand, General Inspector of the Artillery. On June 28, Halder made the following entry in his diary: «General Brand: A report on the fighting at Brest-Litovsk... The resistance of the enemy's fanatical troops was very strong and caused heavy losses... There were apparently no mistakes in the divisions' actions».

According to Blumentritt, a former Chief of Staff of the Fourth German Army, «The first battle in June 1941 showed us for the first time what the Red Army was like. Our losses were up to 50 per cent». Dwelling on the battle for the Brest Fortress, he writes that the Soviet soldiers «fought to the last man despite heavy bombings and shelling from large-calibre guns. We learned there what fighting Russian-style was».

Several years later, inscriptions were found scratched on the walls in the ruins of the fortress. Here are a few of them: «The five of us had our first fight on June 22, 1941. We would die rather than retreat!» «We are three Muscovites — Ivanov, Stepanchikov and Zhunfyayev. We

are defending this church, and we have given a solemn oath to die rather than beat a retreat. July 1941». The latest inscription of all said: «I am dying but not surrendering. Farewell, Motherland. July 20, 1941».

Only a few of the fortress's 3,500 defenders survived. Darya Prokhorenko, an eyewitness of the defence, widow to Lieutenant Ivan Prokhorenko, still lives in Brest. Together with her three children and other wives and children of Red Army officers, she stayed in the fortress for the first nine days of fighting.

«The Eastern Fort defence», she says, «was headed by Major Gavrilov and political instructor Skripnik. I have vivid memories of Skripnik, a very staunch and kind man. He was especially attentive to women and children and saw to it that water, obtained with great difficulty, should go first to the wounded and to children. He organized admission of soldiers to the Party. «If you survive», he told us women, «tell the people what has happened and how we died».

A newsreel shows Hitler and Mussolini inspecting the ruins of the heroic fortress during their first trip to the Eastern front. They wanted to see with their own eyes that the fortress was not mere legend, but tangible evidence of the fortitude of the Soviet soldiers' spirit. Judging by the expression of their faces, the fascist leaders did not like what they saw.

The losses, unexpected to the enemy, and the exceptional courage shown by the defenders of the fortress, augured ill for fascist troops; those were an omen of future defeats at the walls of Moscow, on the banks of the Volga and in Byelorussia where the abovementioned 45th Infantry Division was totally destroyed, among many other fascist units, in the course of Operation Bagration.

In his book «Hitler's War Against Russia», published in West Germany in the 1960s, Paul Carell, a German military historian, writes that the heroes of the Brest Fortress have gone down in Soviet history. «The way they fought, their staunchness, their loyalty to duty in the face of hopeless difficulties — all that was a typical manifestation of the Soviet soldiers' combat spirit and force of resistance», he writes. «German divisions were in for many more such examples».

«The tenacity and selflessness of Brest's defenders profoundly impressed German troops», he goes on. «Military history knows few examples of such defiance of death».

A few years ago, a majestic memorial was erected on the territory of the fortress. The required funds — about two million rubles — were raised among Soviet people who wanted to perpetuate the memory of those heroes. Part of the sum was spent to preserve the ruins of the fortress for generations to come.

Nearly half a million people visit the memorial every year. Young people drafted to the Soviet Army are seen off there, young soldiers take allegiance near the monument, newly-weds lay flowers at its foot and Brest school-children stand honour guard at the Eternal Flame kindled in the fortress yard where the immortal garrison had fought.

Arkady KUDRYA.

A country-wide 'No' to the arms race

«Peace can be defended. A world of peace can be built». This is what the new Stockholm Appeal, calling upon people to struggle to end the arms race and for disarmament, drawn up by the World Peace Council exactly one year ago, declares.

The Soviet Peace Committee launched the beginning of the massive signature campaign for the Appeal in the USSR with a press conference at its office. The Committee Chairman, N. Tikhonov, and other prominent public figures spoke to Soviet and foreign journalists.

N. Tikhonov cited convincing facts to support the WPC's new initiative, which has been widely acclaimed here. Soviet people wholeheartedly support the Programme of further struggle for peace and international cooperation and for the freedom and independence of the peoples advanced by the 25th CPSU Congress.

N. Tikhonov pointed out that a recent meeting of the Soviet Peace Committee, which represents all sectors of the Soviet people, had decided to launch a broad campaign in June and July of this year for signatures on the WPC Appeal. They will be collected at meetings held throughout the country — at factories, collective and state farms, offices and institutes, and places of residence, where Appeal Committees are being organized. The campaign, he said, will help resolve the basic issue of our time — disarmament and the preservation of world peace. Replying to questions, Academician Ye. Fyodorov and O. Kharkhardin, Vice-Chairmen of the Soviet Peace Committee, pointed out that in several countries, among them England, Canada and Costa Rica, the campaign is already in full swing. Government members, MPs, prominent names in science, culture and the arts have signed, alongside working people. Political parties, trade unions, women's and youth organizations are taking part. The campaign will be over at the end of 1976, and its results will be made public at the coming UN General Assembly session.

Those at the press conference said the new Stockholm Appeal is tremendously important to the current struggle for peace.

Solfeggio.

Photo by Ye. PESETSKI.

NEWS FROM BYELORUSSIA

EXPRESS FOR CONTAINERS

Factory tests have been completed of the first in the USSR container-carrier which has been designed and constructed at the Minsk Automobile Plant. This is a three-axle semi-trailer which can be attached to any drawing motor vehicle of home or foreign make. The carrying capacity of the trailer is 32 tons. However, despite its considerable length — 15 metres — the trailer can easily pass even along narrow streets. This is assured by the presence of a suspended axle. The vehicle is also supplied with a special balancing device which eliminates overloading pressures that emerge when moving uphill, downhill or at turnings. The device evenly distributes the load pressures all over the carrier's platform and ensures the stability of movement.

Transportation of goods in containers finds at present a still wider and wider application both in the Soviet Union and abroad. The standardized system of transportation will increase still more the efficiency of all kinds of load-carrying vehicles.

КАМПАНИЯ В ЗАЩИТУ МИРА

В СССР началась кампания по сбору подписей под новым Стокгольмским воззванием Всемирного Совета Мира за прекращение гонки вооружений, за разоружение. В беседе с корреспондентом АПН председатель Советского комитета защиты мира лауреат международной Ленинской премии «За укрепление мира между народами» Н. Тихонов рассказал:

— Новое воззвание Всемирного Совета Мира получило широкую поддержку во всех концах земного шара. Горячее одобрение оно вызвало и в Советском Союзе. Это закономерно. Ведь главный смысл акции ВСМ — оказать максимальное содействие усилиям, направленным на решение кардинальной задачи современности — проблемы разоружения. Как указывал великий

Ленин, разоружение есть идеал социализма. Борьба за этот идеал составляла и составляет сердцевину советской внешней политики. Одним из главных направлений деятельности Советского государства, указывалось на XXV съезде КПСС, была и остается борьба за прекращение гонки вооружений, за разоружение. Выдвинутая высшим органом советских коммунистов программа дальнейшей борьбы за мир и международное сотрудничество, за свободу и независимость народов предусматривает разоружение, нацеленное на осуществление широкого круга мероприятий в области разоружения.

Советские люди горячо поддерживают реальную и конструктивную программу борьбы за разоружение, отчетливо осознают свою роль и ответственность в деле достижения извечной мечты человечества — прочного и нерушимого мира. Мы считаем своим долгом оказывать всемерное содействие реализации предложений СССР на международной арене, призванных остановить, а затем и навсегда исключить процесс материально-технической подготовки к войне.

Именно с этих позиций миллионы советских борцов за мир рассматривают новое Стокгольмское воззвание. Подписываясь под ним, они исходят из твердого убеждения, что голос народных масс, их твердая воля и ре-

шность — мощный фактор формирования современной политики.

Несколько слов о порядке и ходе проведения кампании в СССР. 27 мая в Москве состоялось собрание членов Советского комитета защиты мира. Его участники, представляющие все круги советской общественности, поставили свои подписи под текстом воззвания Всемирного Совета Мира. Этой акцией в СССР началась массовая кампания. Она проводится от имени Советского комитета защиты мира. Под призывом на добровольных началах может поставить подпись любой гражданин нашей страны, достигший шестнадцати лет. Сбор подписей проводится на митингах и собраниях в коллективах предприятий, колхозов, совхозов, учреждений, учебных заведений, а также в студенческих строительных отрядах, летних оздо-

ровительных и спортивных лагерях. Граждане, которые в силу различных обстоятельств не участвуют в трудовой жизни коллективов, имеют возможность подписать воззвание по месту жительства. На период сбора подписей в республиках, краях, областях, городах и районах создаются общественные комитеты содействия. В их составе — представители партийных, профсоюзных, комсомольских организаций, активисты комитетов защиты мира, комиссий содействия Советскому фонду мира, других общественных организаций.

Не сомневаясь, что все советские люди в самых разных уголках нашей страны откликнутся на кампанию и поставят свои подписи под воззванием Всемирного Совета Мира за прекращение гонки вооружений, за разоружение.

АПН.

(Працяг. Пачатак у № 24.)

— Чаму, пане, няма! — кажа мужык. — Але ж ён лепшых людзей то і к лепшым панам паслаў.

У зборанні вусных народных твораў актыўны ўдзел прымалі не толькі этнографы і фалькларысты М. Нікольскі, С. Васілёнак, М. Грынблат, Э. Галубок, Л. Калечыц, С. Баркоўскі і іншыя, але і студэнты, настаўнікі, пісьменнікі, кампазітары. Былі сабраны дзесяткі тысяч фальклорных твораў, якія канцэнтраваліся і захоўваліся ў архіве Акадэміі навук БССР і разам з дарэвалюцыйнымі публікацыямі сталі каштоўнай крыніцай для выдання збораў народных паэтычных твораў і тэарэтычных даследаванняў.

У 1928 годзе выйшаў з друку зборнік М. Гарэцкага і А. Ягорава «Народныя песні з мелодыямі», у якім змешчаны традыцыйныя песенныя творы розных жанраў. Лепшыя ўзоры беларускіх традыцыйных і рэвалюцыйных песень уключыў у свой зборнік кампазітар І. Любан («Беларускія народныя і рэвалюцыйныя песні», 1938 г.).

Дарэвалюцыйныя і паслякастрычніцкія беларускія народныя казкі, песні, прыпеўкі і творы іншых жанраў надрукаваны ў зборніках «Дарэвалюцыйная і Савецкая Беларусь у народнай творчасці» пад рэдакцыяй Я. Коласа і М. Нікольскага (1938), «Беларускі народ супраць паню і рэлігіі» пад рэдакцыяй М. Нікольскага (1939), «Жанчына ў беларускай народнай творчасці» пад рэдакцыяй М. Нікольскага і М. Грынבלата (1940) і іншых.

У тэматычных зборніках публікаваліся савецкія народныя творы, у якіх адлюстраваліся падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі, грамадзянскай вайны, поспехі ў будаўніцтве сацыялізму, услаўляліся Ленін, Варашылаў, Будзёныя, героі грамадзянскай вайны і ўдарнікі сацыялістычнай працы.

Адной з першых навукова-папулярных тэарэтычных прац, у якой па-новаму даследуецца традыцыйны фальклор, была праца З. Бядулі «Вера, паншчына і воля ў беларускіх народных казках і песнях» (1924). Даследаванню ідэйна-тэматычнага зместу і мастацкіх асаблівасцей беларускіх прыказак і прымавак прысвяціў сваю работу К. Крапіва, у той час — студэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Сярод невялікай колькасці тэарэтычных прац гэтага перыяду неабходна вылучыць работу М. Нікольскага «Міфалогія і абрадаваць валацобных песень», выдадзенаю ў 1931 годзе. У ёй даследуюцца генезіс і эвалюцыя аднаго з відаў песеннай народнай творчасці, які атрымаў вялікае развіццё ў паэзіі беларусаў і складае яе спецыфіку. Аўтар раскрывае даўнюю супольнасць славянскіх культур, важнейшыя рысы нацыянальнай своеасаблівасці беларускай народнай паэзіі.

У 1933 г. М. Нікольскі апублікаваў кнігу «Жывёлы ў звычаях, абрадах і вераваннях беларускага сялянства». Даследуючы паходжанне розных прыкмет і забабонаў, аўтар шырока выкарыстаў фальклорна-этнографічныя матэрыялы.

Сектар этнаграфіі і фальклору Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР няма ла працаваў над адборам, класіфікацыяй і сістэматызацыяй вуснапаэтычных матэрыялаў. Было падрыхтавана трохтомнае выданне беларускіх народных песень. У 1940 годзе выйшаў з друку першы том збору «Песні беларускага народа» пад агульнай рэдакцыяй М. Нікольскага і М. Грынבלата. Надрукаваць наступныя два томы пераходзілі на нашую краіну гітлераўскай Германіі. Разам з рукапісамі гэтых і іншых тамоў загінулі тысячы жамчужын народнай творчасці, выданне якіх таксама планавалася.

ПАЭЗІЯ ЗМАГАННЯ

Бытаванне традыцыйных і ўзнікненне новых вуснапаэтычных твораў не спынялася і ў грозныя гады Вялікай Айчыннай вайны. Яны адыгрывалі велізарную ролю ў патрыятычным выхаванні народа, развенчалі міф аб непераможнасці гітлераўскай арміі, вучылі пераадолаваць страх перад акупантамі, натхнялі на змаганне з ворагам, усялялі ўпэўненасць у перамоце.

З традыцыйных народных твораў найбольш папулярнымі былі ў гэты час тыя песні, прыпеўкі, казкі, анекдоты, прыказкі і прымаўкі, змест якіх адпавядаў настрою людзей. Яны адлюстравалі наймаверныя цяжкасці жыцця і барацьбы з ворагам, заклікалі да барацьбы, высмейвалі здрадніцтва і крывадушша. Многія з гэтых твораў трансфармаваліся,

сатырычныя прыпеўкі, прысвечаныя гэтай тэме:

**Сквалны Гітлера сабакі
На калгасныя прысмакі,
Мы ж дадзім такога сала,
Каб калом у горле стала.**

Ганебная гібель на чужой зямлі — вось лёс фашысцкіх захопнікаў:

**Марыў, марыў рыжы Фрыц
Крыж на фронце зарабіць.
Зарабіў, але ніяк
Не падымецца прусак
З-пад крыжа сасновага,
Кургана дзярновага.**

У прыпеўках шырока выкарыстоўваліся мастацкія прыёмы, вобразы, матывы традыцыйных дарэвалюцыйных і даваенных твораў. Але народ не абмяжоўваўся толькі традыцыяй, а трапна прымяняў

Багацці беларускіх народна-паэтычных скарбаў

прыстасоўваліся да новых умоў і звязваліся з сучаснасцю.

Актывізацыя бытавання традыцыйных твораў была вынікам узмацнення патрыятычных настрояў народа. Жыхары гарадоў і вёсак шырока выкарыстоўвалі вуснапаэтычныя творы, сугучныя суроваму часу, выказвалі ў іх свае думкі і пачуцці, аплаквалі ў галашэннях загінуўшых, услаўлялі ў песнях подзвігі народных мсціўцаў. Разам з тым узнікла шмат новых твораў, якія ў яркай мастацкай форме адлюстравалі асноўныя тагачасныя падзеі, настроі, думкі і імкненні беларускага народа.

Народная творчасць перыяду Вялікай Айчыннай вайны характарызуецца высокай ідэйнасцю, адлюстраваннем рэвалюцыйнай свядомасці шырокіх мас, выказаннем непрыкрытай нянавісці да ворага, гарачай любі да Камуністычнай партыі і Савецкай Радзімы.

Творчы працэс у народна-паэтычным мастацтве гэтага перыяду значна адрозніваўся ад працэсу стварэння традыцыйных твораў. Больш актыўную ролю адыгрывае, напрыклад, прафесійнае мастацтва. Індывідуальныя творы, ідэйна-мастацкі змест якіх імпанавалі шырокім масам, распаўсюджваліся ў народзе, па іх матывах ствараліся шматлікія іншыя, прыстасаваныя да канкрэтных умоў жыцця. Вядомы, напрыклад, сотні пераробак песні «Кацюша», якія былі створаны ў рускай мове сярод насельніцтва Беларусі. Партызаны і партызанкі складалі таксама песні і вершы на матывы твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Пятруся Броўкі, Аркадзя Куляшова, Анатоля Астрэйкі і іншых паэтаў.

Узніклі і своеасаблівыя сатырычныя пароды на песні з папулярных савецкіх кінакамедыяў. У гэтых песнях з'едліва высмейваліся фашысцкія верхаводы: Гітлер, Гебельс, Рыбентрон і іншыя. У абагуленым вобразе фашыста-рабаўніка, фашыста-забойцы Ганса або Фрыца выкраваліся злачыныя гітлераўскія захопнікі на акупіраванай беларускай зямлі. «Воўка пазнаюць па кльках, а фашыста — па акрываўленых руках», «фашысцкі салдат — разбойнік і кат», — гаварылі ў народзе.

Асаблівай папулярнасцю карысталіся

паэтычныя сродкі савецкай мастацкай літаратуры, ваенныя тэрміны і г. д.

З асаблівай пагардай ставіўся народ да здраднікаў Радзімы: «Здраднік за агрызкі прадасць родных і блізкіх». Ім прадракалася заслужаная кара: «Для прадажнай сіны — кол з асіны».

Садзейнічалі пад'ёму бадзёрага настрою партызан і сатырычныя традыцыйныя народныя творы. У партызанскім атрадзе імя Гастэлы Мінскага злучэння байцы з запалам спявалі пародыю на царкоўную літургію. У ёй камічна абмаляваны манах, манашка, поп, благачынны. «Рогат партызан, якія слухалі або спявалі пародыю, быў наймаверны», — успамінае адзін з выканаўцаў пародыі Е. Шурпач.

Народныя творы перыяду Вялікай Айчыннай вайны адлюстравалі гераізм савецкіх воінаў, усеагульны характар партызанскай барацьбы, дапамогу насельніцтва народным мсціўцам, здэкі, якія цярпелі ад акупантаў працоўныя, перамогу Савецкай Арміі і вызваленне нашай краіны ад фашысцкіх захопнікаў.

Пакуты на фашысцкай катарзе, смутак па Радзіме, заклік да савецкіх воінаў хутчэй вызваліць людзей з няволі — асноўны змест многіх песень жанчын-паланянак. Дзяўчына гаворыць аб цяжкасцях жыцця ў няволі, на чужыне:

**Дзень і ноч я бачу катаў,
Фашысцкія рылы,
Як рабуюць, як катуюць,
Гоняць у магілы.**

Паланянка просіць сваіх землякоў змагацца з фашысцкай навалай: «Узяўшы віль і вінтоўкі, рушце ў партызаны!»

Да вызвалення Беларусі ад акупантаў ніхто сістэматычным зборам беларускай народнай паэтычнай творчасці не займаўся. Глыбокае і паслядоўнае вывучэнне народнай творчасці перыяду Вялікай Айчыннай вайны пачалося ў пасляваенны час. У 1946 годзе выйшаў з друку зборнік песень, казак і частушак беларускіх партызан «Песні барацьбы», складзены М. Меяровіч. Зборнік не дае поўнага ўяўлення аб партызанскай паэзіі, фальклорных твораў у ім вельмі мала.

Найбольш поўна прадстаўлена народная творчасць таго часу ў фундаментальнай працы калектыву навукоўчых супрацоўнікаў сектара фальклору Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фалькло-

ру АН БССР «Беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны» (1961), выдадзенай пад рэдакцыяй П. Глебкі, І. Гутарава і С. Майхровіча. У грунтоўным уступным артыкуле І. Гутарава даецца кароткі гістарычны экскурс, аналізуецца народная паэзія гэтага перыяду. Да песень, вершаў, частушак, казак, паданняў, вусных сказаў, прыказак, прымавак і гумарэсак даюцца падрабязныя навуковыя каментарыі. Аднак у зборніку трапіла многа твораў прафесійных літаратараў. Тым не менш кніга — адзінае выданне народнай паэтычнай творчасці перыяду Вялікай Айчыннай вайны, у якім упершыню творы навукова сістэматызаваны па жанрава-тэматычнаму прыняццю, прааналізаваны і пракаментаваны.

У 1970 годзе выйшла з друку кніга Я. Зазека «Лясныя песні. Паэзія беларускіх партызан», у якой, аднак, вельмі мала фальклорных твораў, адсутнічаюць каментарыі.

Пра беларускі фальклор Вялікай Айчыннай вайны пісалі ў сваіх даследаваннях І. Гутараў, М. Грынблат, Я. Зазека і іншыя. Кнігаю І. Гутарава «Барацьба і творчасць народных мсціўцаў» быў пакладзены пачатак усеабаўнаму і грунтоўнаму вывучэнню фальклору партызан. Гэта даследаванне ўяўляе сабой значную цікавасць яшчэ і таму, што ў ім прааналізаваны матэрыялы, сабраныя аўтарам — актыўным удзельнікам партызанскага руху.

ЗДАБЫТКІ МІРНАГА ЧАСУ

Пасля Вялікай Айчыннай вайны фалькларысты рэспублікі імкнуліся сабраць і даследаваць народную творчасць ваеннага часу, аднавіць страчаныя ў час вайны фальклорныя архівы, вывучыць сучасныя фальклорныя працэсы, запісаць традыцыйныя і сучасныя вуснапаэтычныя творы. Ставілася задача падрыхтаваць і выдаць фундаментальныя зборы народнай творчасці, напісаць тэарэтычныя працы, прысвечаныя вывучэнню асноўных жанраў фальклору, яго гісторыі.

Значны ўклад у вывучэнне фальклору ўнеслі беларускія кампазітары. За сваю шматгадовую працу тысячы народных мелодый запісаў М. Чуркін. Частка яго запісаў апублікавана ў зборніках «Беларускія народныя песні і танцы» (1949) і «Беларускія народныя песні» (1959). Зборнікі раскрываюць багацце беларускага народнага меласу, яго рытміка-меладыйную разнастайнасць.

Нястомным збіральнікам і таленавітым даследчыкам народнага меласу працяўляе сябе народны артыст СССР Р. Шырма. У зборніку «Беларускія народныя песні, загадкі і прыказкі» (1947) змешчаны творы, запісаныя ім у розных раёнах былой Заходняй Беларусі. Адбіраючы са сваіх шматлікіх запісаў лепшыя творы, Рыгор Раманавіч выдае зборнік за зборнікам. У 1956 годзе была надрукавана кніга «Беларускія песні», у якой сабраны выдатныя ўзоры вуснай паэзіі. У 1959—1962 гадах выйшлі з друку тры томы яго капітальнага збору «Беларускіх народных песень», у якім шырока прадстаўлены каляндарна-абрадавыя і паэтычна-абрадавыя песні з нотнымі прыкладамі. Народныя песні зборніка ярка адлюстравалі сацыяльныя адносіны, думкі і пачуцці працоўных.

Навуковую і практычную каштоўнасць маюць працы народнага артыста СССР Г. Цітовіча. Ён склаў першую анталогію «Песні беларускага народа» (1959), паўней — больш поўную «Анталогію беларускай народнай песні» (1960), якая выйшла другім выданнем у 1975 годзе. Для анталогіі адабраны лепшыя ўзоры беларускай песеннай творчасці, многія з якіх запісаны самім складальнікам.

(Працяг будзе.)

Анатоль ФЯДОСІК,
доктар філалагічных навук.

ПАМ'ЯТАЮ ЎСІХ ВЫХАВАНЦАЎ

КОЖНУЮ раніцу гэты старажытны парк напаўняецца дзіцячымі гоманамі і смехам. З усёго Гомеля — шумнымі чародкамі і па аднаму — сыходзяцца сюды хлопчыкі і дзяўчынкі. Вялізны будынак, што ўлетку патанае ў зеляніне шматвяковых дубоў, галінастых каштанаў і клёнаў, калісьці належаў князю Паскевічу, а пасля рэвалюцыі быў аддадзены дзецям. Зараз тут размяшчаецца Палац піянераў. Да позняга вечара гарыць святло ў яго вокнах. Тысячы гомельскіх школьнікаў займаюцца ў разнастайных гуртках.

Я раскажу пра студию выяўленчага мастацтва, якой кіруюць васьмь трынаццаць гадоў. Сёння ў нас вернісаж. Вялізная галерэя запоўнена наведвальнікамі — гэта аднагодкі і аднакласнікі нашых аўтараў, якія выставілі свае работы на суд сяброў.

Выстаўка тэматычная. Нядаўна па ўсёй Беларусі прайшлі выстаўкі прафесійных мастакоў пад дэвізам «Слава працы!». Вось і нашы студыйцы вырашылі паказаць работы, прысвечаныя гэтай тэме. Па-свойму, падзіцячаму яны адлюстравалі натхнёную працу саўвечных людзей, новыя з'явы жыцця нашай Гомельшчыны. Напрыклад, малюнак Марата Шыфіна — гмахі будучых цэхаў яшчэ ў рыш-

таваннях, на гарызонце ўздымаюцца ўвысь трубы: ідзе будаўніцтва Мазырскага нафтаперапрацоўчага заводу. «Беларускае Палессе» — назваў сваю работу Андрэй Рудзь, рытмічны строй дзеяння якой ствараюць нафтавыя вышкі сярод раскошных палескіх лясоў. Самы юны ўдзельнік выстаўкі — пяцігадовы Сярожа Бабарыка, але ён ужо другі год займаецца ў студыі, неаднаразова ўдзельнічаў у вернісажах. На абласным конкурсе яго плакат «Любіце птушак!» быў адзначаны граматай, а сам Сярожа атрымаў ва ўзнагароду фотаапарат. Сёння ён выступае з малюнкам «Энергію — Палессю» — каляровыя верталёты нясуць над зямлёю вы-

савольныя матчы электраперадач. Сярожа вялікі вынаходнік і фантазёр, ён ніколі не «сядзіць» без тэмы. Мне вельмі цікава займацца з ім, бо мы не толькі малюем, але і часта размаўляем аб розных з'явах, аб прыродзе, аб чалавечых учынках, а меркаванні дзяцей наконце гэтага бываюць вельмі арыгінальнымі, нават філасафічнымі.

Матчы, трубы, нафтавыя вышкі, верталёты — гэта не выпадковыя дэталі дзіцячых малюнкаў. Гэта, у першую чаргу, звыклы для іх пейзаж новага Палесся. А дзіцячая фантазія, якой бы бязмежнай яна ні была, заўсёды мае рэчаісную аснову. Вось Уладзік Урублеўскі намалюваў будаўнікоў. Я ведаю, што гэта прафесія яго захапляе, але паглядзіце на астатні фон малюнка і вы ўбачыце новы Гомельскі цырк і шмат знаёмых сілуэтаў будынкаў, узведзеных за апошні час. Ці хачаць мімікі, якіх намалюваў васьмігадовы Вадзім Фамін, яны таксама новая тэма ў дзіцячай творчасці. Калі раней дзеці больш цягнуліся да казачных матываў, то зараз іх цікавіць свет тэхнікі, складаных механізмаў, новых адкрыццяў. Тут і паўстае пытанне: а ці так гэта ўжо і добра? Ці не губляюць нашы дзеці першароднага захаплення дзіваў, казак, незвычайнасцю, ці не становяцца практычнымі і рацыяналістычнымі, «дзелавымі», у адмоўным сэнсе гэтага слова, людзьмі... Спяшаюся супакойць вас: дзеці застаюцца дзецьмі. І ў час вялікіх тэхнічных адкрыццяў

яны вераць у існаванне казачных герояў і гатовы суперажываць з імі ўсе калізійныя казачныя сюжэты. У гэтым не цяжка пераканацца, пабываўшы ў іншых гуртках нашага Палаца піянераў — юнага чытальніка, напрыклад, і паслухаў, як яны дэкламуюць свае любімыя, адвечныя казкі і байкі, або пабываць на спектаклі ў гуртку ляльчнага тэатра, дзе і артысты і глядачы — дзеці.

Займаючыся з дзецьмі, мы не толькі намагаемся навучыць іх маляваць, канструяваць, шпіль, спяваць і г. д., але і дапамагчы ім заўважыць прыгажосць навакольнага жыцця. Таму, акрамя выкладання свайго прадмету, імкнешся зблізіцца са сваімі выхаванцамі, распознаць іх характары, мары і жаданні. Але я скажу бы, што адносіны паміж дарослымі і дзецьмі — гэта абмен двухбаковы, бо ад дзяцей атрымліваеш тое, што, бывае, з цягам часу губляецца ў нас.

Памятаю ўсіх сваіх выхаванцаў. Дзвесце тры з іх так альбо інакш звязалі сваю прафесію са сваім юначым захапленнем. У нас, у Гомелі, працуе керамістам пасля заканчэння Абрамаўскага мастацкага вучылішча Пятро Фей. А васьмь добра памятаю, Тамара Гарбузава марыла стаць архітэктарам. Пасля заканчэння політэхнічнага інстытута яе мара здзейснілася — зараз яна жыве ў Новасібірску і праекціруе новыя гарады. Мастаком-графікам працуе ў мінскім выдавецтве «Беларусь» Тамара Мельянец, мастаком тэатра стаў Барыс Жэрдэйн. Мож-

на назваць яшчэ шмат прозвішчаў. Усім ім у нейкай меры знайсці прызначэнне дапамагла наша студыя. Ну, а тыя, што не сталі мастакамі? Вядома, што заняткі маляваннем для іх не прайшлі бяспледна: яны навучыліся бачыць і цаніць прыгожае ў жыцці, а гэта немалаважна.

Наша студыя карыстаецца вядомасцю. Юныя мастакі з Гомеля ўдзельнічалі ў рэспубліканскіх, усесаюзных і міжнародных выстаўках дзіцячага малюнка. У краінах прыйшла радасная вестка: наша студыя за ўдзел у міжнародным конкурсе «Уздоўж нафтаправода «Дружба», які адбыўся ў нямецкім горадзе Шведце, узнагароджана граматай, а многія студыйцы — падарункамі. Літаральна днямі рэспубліканская піянерская газета «Зорька» падвяла вынікі конкурсу «Летапіс нашых дзён». Шмат юных мастакоў студыі сталі яго лаўрэатамі.

Нядаўна мы выслалі малюнак ў Венію на выстаўку «Мая Радзіма». А да гэтага былі ўдзельнікамі міжнародных конкурсаў і выставак дзіцячага малюнка ў Чэхаславакіі, Японіі, Даніі.

Вось так мы жывём у сваім Палацы піянераў, у сваім горадзе, які любім і малюем.

Валянцін ПАКАТАШКІН,
мастак.

НА ЗДЫМКАХ: Гомельскі палац піянераў і школьнікаў (уверсе); на абласной дзіцячай выстаўцы «Любіце прыроду!»; пяцігадовы Сярожа БАБОРЫКА — самы юны ў студыі мастак.

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

АДЭСКІ музычна-драматычны тэатр паказаў спектакль па п'есе І. Шамякіна «Экзамэн на восень». Раней на яго сцэне пастанавлены «Трыбунал» і «Лявоніха на арбіце» А. Макаёнка.

З поспехам ідзе ў Адэскім рускім драматычным тэатры п'еса М. Матукоўскага «Апошняя інстанцыя».

ГРУПА кінематаграфістаў студыі «Беларусьфільм» пачала здымкі новага мастацкага фільма «Нядзельная ноч» па сцэнарыю А. Петрашкевіча. Ён прысвечаны жыццю сучаснай беларускай вёскі.

ВА УСЕСАЮЗНЫМ Доме кампазітараў у Маскве прагучаў трыціх беларускага кампазітара Дзмітрыя Смольскага на вершы Г. Лоркі. Яго выканаў Маскоўскі камерны аркестр пад кіраўніцтвам лаўрэата Міжнароднага конкурсу А. Шароева.

«РАСЦВІТАЙ, зямля Прыдзвінская» — пад такім дэвізам у Віцебску прайшло свята мастацтваў, у якім прынялі ўдзел каля дзвюх тысяч музыкантаў, спевакоў, танцораў.

У парках, на адкрытых эста-

дах, у дамах культуры і клубах з цікавымі праграмамі выступілі ансамбль песні і танца клуба прафсаюза медыцынскіх работнікаў з Каўнаса, рускі народны хор Дома культуры прафсаюзаў Смаленска, лепшыя самадзейныя калектывы Віцебскай вобласці.

У **НАРОДНЫМ** тэатры Дома культуры аршанскіх чыгуначнікаў адбылася прэм'ера спектакля па п'есе У. Вішнеўскага «Антымістычная трагедыя».

У гэтыя дні ў Мінску з аншлагам праходзяць гастрольныя спектаклі Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Массавета. **НА ЗДЫМКАХ:** сцэна са спектакля па п'есе В. Біль-Белацаркоўскага «Штурм». Ролю старшыні ўкома выконвае заслужаны артыст РСФСР Л. МАРКАЎ, Раевіча — народны артыст СССР Р. ПЛЯТ, матроса Валенчука — артыст Ю. КУЗЬМЯНКОЎ.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ШЫРОКУЮ вядомасць атрымала кніга беларускіх пісьменнікаў Алесь Адамовіч, Янкі Брыля і Уладзіміра Калесніка «Я з вогненнай вёскі...», створаная па расказах людзей, якія перажылі трагедыю соцыяльнай катастрофы беларускіх Хатынь.

Цяпер аб'яднанне «Летапіс» кінастудыі «Беларусьфільм» працуе над дакументальнай трылогіяй паводле гэтага твору. Закончыліся здымкі першай стужкі трылогіі — «Жанчына з забітай вёскі».

ГУЧАЦЬ КУПАЛАЎСКІЯ ВЕРШЫ

У маляўнічым парку над Свіслаччу, дзе заўсёды цвіце чарадзейная кветка папараці, якая дорыць людзям шчасце, дзе ваважаць аб суджаных бронзавыя дзяўчаты, пускаючы вянкі па вадзе, дзе навечна замёр, ідучы насустрач людзям, вялікі беларускі паэт Я. Купала, сабраліся 13 чэрвеня на традыцыйнае купалаўскае свята сотні мінчан і гасцей беларускай сталіцы.

Яны прыйшлі да мемарыяльнага ансамбля, каб пакланицца светлай памяці песняра народных дум, выказаць яму сваю невымерную любоў і глыбокую пашану, сказаць добрае слова аб яго бесмяротнай творчасці.

Вершы, прысвечаныя Янку Купалу, паэту-рэвалюцыянеру, паэту-змагару за народнае шчасце, гарачаму патрыёту сваёй Радзімы і палыміянаму інтэрнацыяналісту, чыталі беларускія літаратары, лаўрэат літаратурнай прэміі імя Я. Купалы Мікола Аўрамчык, Мікола Хведаровіч, Анатоль Астрэйка і іншыя. Успамінамі аб народным песняры падзялілася пляменніца паэта Ядзвіга Раманоўская. Пра сілу і выразнасць купалаўскіх вобразаў гаварыў мастак Людзвіг Асецкі.

Затым з імправізаванай сцэны ля помніка паэта загучала яго мудрае і шчырае слова, дарагое і блізкае сэрцу кожнага саўвечнага чалавека. Майстры мастацтваў рэспублікі і самадзейныя артысты выканалі песні і раманы, напісаныя на чароўныя радкі вершаў Янкі Купалы, паказалі ўрыўкі з камедыі «Паўлінка».

Надоўга застанецца ў памяці прысутных гэта хвалюючая сустрэча з узвышанай і палыміянай паэзіяй беларускага песняра, які аддаў усе сілы і талент, увесь запал душы служэнню свайму народу. Да падножжа помніка леглі букеты бэзу і гваздзікі ад удзячных паклоннікаў таленту выдатнага мастака слова.

ТВОРЧАЯ СПРАВАЗДАЧА ТЭАТРА

Дні тэатра праходзілі ў Віцебскай вобласці. Дзве брыгады артыстаў Беларускага драматычнага тэатра імя Януба Коласа зрабілі двухтыднёвую паездку па гарадах і сёлах. Адна група паказала на Аршанскім заводзе лёгкага машынабудавання спектакль «Апошняя інстанцыя» па п'есе М. Матукоўскага, другая на талачынскім плезаводзе «Рэканструктар» правяла вечар беларускіх вадзвілляў.

Коласаўцы пабывалі таксама ў Полацку і Наваполацку. Выступленні артыстаў тэатра, які рыхтуецца адзначыць свой паўвекавы юбілей, адбыліся ў розных кутках вобласці. За гэты час творчыя брыгады далі каля сарака прадстаўленняў. Вядучыя артысты расказалі глядачам аб слаўнай гісторыі тэатра, аб творчых планах, аказалі дапамогу калектывам мастацкай самадзейнасці.

Усе, хто калі-небудзь сустракаўся з акадэмікам Грашчанкавым, які быў у 1947—1950 гадах прэзідэнтам АН БССР, заставаўся пад уражаннем унутранай прыгажосці гэтага чалавека. Уважлівы субяседнік, прынцыповы вучоны, просты і сціплы чалавек, нягледзячы на вялікую вядомасць.

Мікалай Грашчанкаў нарадзіўся ў 1901 годзе ў вёсцы Забор'е былой Магілёўскай губерні ў сялянскай сям'і, якая паходзіла з прыгонных графа Салтыкова. З дзяцінства ён спазнаў цяжкую працу на памешчыка. 14-гадовым хлопчыком удзельнічаў у першай імперыялістычнай вайне. Прымуў удзел у баях з кайзераўцамі на Заходнім фронце. Быў паранены. Там жа, на фронце, у 17-гадовым узросце ўступіў у партыю бальшавікоў.

У 1918 годзе партыя накірвала Мікалая Грашчанкава на барацьбу з белавардзейцамі, інтэрвентамі і белабандытамі. Вопыт, накоплены ў баях з ворагамі рэвалюцыі, спатрабіўся неўзабаве на пасадзе начальніка Смаленскай міліцыі.

Пасля выгнання з краіны замежных інтэрвентаў перад партыяй паўстала задача аднаўлення народнай гаспадаркі, падрыхтоўкі высокакваліфікаваных кадраў. Грашчанкава накіроўваюць на вучобу на медыцынскі факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. Яшчэ будучы студэнтам ён паказаў незвычайныя здольнасці ў навуковай рабоце. Гэта і вызначыла яго далейшы лёс. І ў 34-гадовым узросце Мікалай Грашчанкаў абараніў доктарскую дысертацыю па праблемах эпілепсіі.

У 1935—1936 гадах вучоны наведваў клініку Кембрыджа ў Англіі, Ракфелераўскую клініку і Інстытут неўралогіі ў ЗША. Вопыт, запісаны за мяжой, ён шырока ўкараніў у сваё даследаванне, якія сталі здабыткам савецкіх калег.

У хуткім часе Мікалай Іванавіч быў абраны дырэктарам Інстытута неўралогіі АМН СССР. Кола яго захапленняў было вельмі шырокае. Артыку-

ПРЕЗІДЭНТ З РОДУ ПРЫГОННЫХ

лы, манаграфіі падводзілі вынікі шматгадовых грунтоўных даследаванняў, якія вучоны не перапыніў і ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны, калі ён быў кансультам у адной з нашых армій.

Аднойчы на пытанні карэспандэнтаў Мікалай Іванавіч адказаў: «Як вельмі яркія старонкі ў маім жыцці ўспамінаю свой актыўны ўдзел у якасці нейрахірурга ў перыяд баёў за Берлін (красавік—май 1945 года) і ў перыяд баёў за Маньчжурію і ўзбярэжжэ Порт-Артура (жнівень—верасень 1945 года). Тады я забяспечыў шэраг мерапрыемстваў па папярэджан-

ню ўзнікнення захворвання японскім энцефалітам».

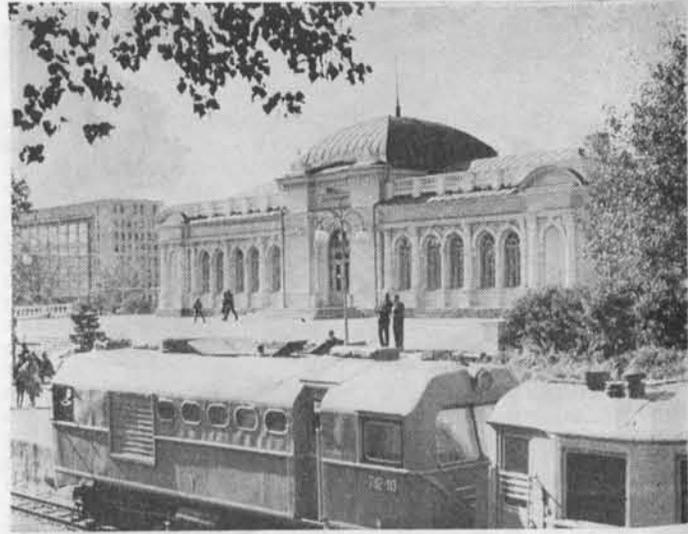
Фашысцкія варвары ў перыяд вайны знішчылі ўстановы культуры, асветы, навукі. Трэба было хутчэй іх аднаўляць, папайняць матэрыяльную базу, фарміраваць кадры для акадэміі навук, якія знаходзіліся на акупіраванай зямлі. У кожнай галіне вытворчасці, навуцы патрэбны былі вопытны і здольны кіраўнік, каб найхутчэй наладзіць усю работу. Вось у гэты перыяд вучоныя Акадэміі навук БССР Ляонаў, Лупіновіч, Гораў і многія іншыя звярнуліся з просьбай да Грашчанкава, які тады працаваў у АН СССР, даць згоду на пасаду прэзідэнта АН БССР. Ён прыняў прапанову і ў канцы 1947 года быў абраны кіраўніком гэтага храма навукі.

Нават цяжка вызначыць увесель аб'ём работы, што давалася выканаць Грашчанкаву за чатыры гады. Гаспадарчыя, адміністрацыйныя клопаты паглыналі, здавалася, усё. Як найхутчэй трэба было аднавіць работу асобных інстытутаў, лабараторый і ўстаноў, стаяла задача падрыхтоўкі кадраў. Ствараліся і новыя інстытуты. Адначасова вяліся навуковыя вышуканні для хутчэйшага адраджэння разбуранай вайной народнай гаспадаркі Беларусі. Надзвычай заняты справамі Акадэміі, прэзідэнт Грашчанкаў змог яшчэ арганізаваць Інстытут тэарэтычнай медыцыны, лабараторыю нейрафізіялогіі, нейрахірургічных цэнтраў...

У 1951 годзе Мікалай Іванавіч вяртаецца ў Маскву, дзе працягвае навуковую работу.

Яго ўзлёт нельга назваць шчаслівым выпадкам. Гэта тыповы ў многім лёс чалавека, якому Савецкая ўлада адкрыла шлях да ведаў, да актыўнай дзейнасці. Талент і праца ў гарманічным спалучэнні ўзгадавалі вялікага вучонага новага тыпу. Мікалай Грашчанкаў быў не толькі даследчыкам і выхавателем будучых медыкаў, але і актыўным дзяржаўным дзеячам.

Р. НИКІЦІН.

Будынак вакзала дзіцячай чыгункі ў Мінску.

РУКАМІ НАРОДНЫХ МАЙСТРОЎ

Метал, нават звычайнае жалеза—рэдка матэрыял у колішнім сялянскім побыце. І ўжывалі яго там, дзе нельга было абысціся больш даступнымі матэрыяламі: акаваць драўляную рыдлёўку, зрабіць нарог для сахі, змацаваць калёсы.

Зразумела, што кавалак жалеза, трапіўшы ў рукі вясковага каваля, апрацоўваўся, мабыць, гэтак жа старанна, як золата ў руках ювеліра. Праўда, рыдлёўка ці нарог па прычыне чыстай функцыянальнасці не маглі мець спецыяльных аздоб. Затое аздабляліся тыя рэчы хатняга ўжытку, дзе дэкор не толькі не перашкаджаў функцыянальнасці, але і рабіў прадмет больш зграбным, прыгожым, зручным.

Узяць, для прыкладу, дзвярныя завесы. Гэта можа быць проста паласа жалеза з пяцёркай, каб надзяваць на крук. Але дзверы будуць трымацца больш надзейна, калі канцы завесаў раскаваць ці загнуць. Вось і ператваралася жалезная паласа ў мудрагеліста выгнутую стылізаваную галінку альбо змяянае тулава з дзвюма галовамі.

Асаблівым майстэрствам вызначаліся вырабы, дзе жалеза ўжывалася не так з практычнай мэтай, як з дэкаратыўнай. Фігурна выка-

ванымі накладкамі аздабляліся правушыны замкоў на хатах і культавых збудаваннях, ажурнымі палосамі акаўваліся вялікія кufры і маленькія скрыначкі. Высечаны з ліста жалеза ўзорнібы выразаны з паперы нажніцамі.

Шматвяковы вопыт кавалёў не адышоў у нябыт. Усё часцей і часцей у аздабленне сучасных інтэр'ераў уведзіцца звычайнае чорнае жалеза. Асабліва выразна яго глядзіцца побач з дрэвам—матэрыялам, з якім суседнічала жалеза і ў старажытнасці.

Я. СУНЦА.

НА ЗДЫМКУ: клямка на дзвярах хаты ў адной з вёсак Жыткавіцкага раёна; драўляны кufэр, акаваны жалезам, пачатак XIX ст., Міншчына.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 881.

ПОРТ

НА ВЕРНЫМ САЙДЗЕ

На чэмпіянаце краіны па коннаму спорту ў Ратамцы разыгрываўся «Вялікі прыз» (камандны). У адрозненне ад іншых відаў спорту, тут удзельнік можа выпрабаваць свае сілы двойчы... калі ў яго ёсць яшчэ адзін конь. Цікава, што маскоўскі арміец І. Каліта набраў большую колькасць ачкоў, выступаючы на Тарыфе, і заняў трэцяе месца на Іграку.

Упоўнена выступаў мінчанін, кандыдат у алімпійскую каманду краіны В. Угрумаў. На сваім Сайдзе, на якім перамог у першы дзень чэмпіяната, ён заняў у гэтым відзе праграмы другое месца.

У асабістых спаборніцтвах «Вялікі прыз» зноў вызначыўся В. Угрумаў. На верным Сайдзе ён заняў першае месца. Здавалася, што коннік зусім не кіруе канём, што той па ўласнай волі выконвае найскладанейшыя элементы вышэйшай школы выяздкі. Але ў гэтым і заключаецца

сапраўднае майстэрства спартсмена.

Чэмпіянат краіны ў Ратамцы з'яўляецца для Угрумава трамплінам на Алімпіяду ў Манрэаль.

НА ЗДЫМКУ: уладальнік вялікага залатога медала па выяздцы мінчанін Віктар УГРУМАЎ.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

НА АРЭНЕ ЦЫРКА— РАБОЧЫЯ

Народны цырк Палаца культуры гомельскага шклозавода—арыгінальны творчы калектыў. Сёлета ён пакажа сваё майстэрства ў Польшчы, на міжнародным конкурсе самадзейнасці.

Цырк аб'ядноўвае больш чым сто рабочых і служачых завода, навучэнцаў школ. Пятнаццаць гадоў назад гэта быў невялікі гурток ілюзіяністаў. Рэжысёр Валерый Абель, улюбёны ў цыркавое мастацтва, здолеў перадаць гэтую любоў многім удзельнікам самадзейнасці і спартсменам, якія сталі наведваць заняткі па акрабатарцы, жангліраванню, эквілібрыстыцы, клоўнадзе і іншых жанрах.

У падрыхтоўчых групах дзіцячай студыі займаецца пяцьдзесят дзяўчынак і хлопчыкаў. Закончыўшы школу, многія паступаюць у інстытуты і тэхнікумы, ідуць на вытворчасць. Але з цыркам не расстаюцца. Для самых здольных ён становіцца прафесіяй. Выхаванка самадзейнага калектыву акрабатка Людміла Пашук запрошана ў прафесійную мастацка-акрабатарную групу Багамолавых. Эквілібрысткі Ала Сцепаненка і Таццяна Чарнёнак будуць удзельнічаць сёлета ва ўсеагульным аглядзе-конкурсе ў Маскве.

І. ХАЗЕЕУ.

ГУМАР

— Я хачу, каб мой хлопчык вучыўся іграць на якім-небудзь духавым інструменце.

— Вы лічыце, што ў яго ёсць да гэтага здольнасці?

— Вядома: ён можа задзьмуць свечку на адлегласці трох метраў!

— Уяўляеш, учора бачу ў парку чароўную бландзінку, якая прагульвае сабакку. Я падыходжу і кажу для пачатку: «У вас чудойны сабакка! Я ўжо шмат гадоў мару займець такога ж!»

— І што адбылося?
— Яна пакінула мне свайго дварнягу і пайшла!

Наведвальнік хутка выбягае з рэстарана, наварочвае за вулал, яшчэ раз наварочвае, праходзіць праз двор, спыняецца, глядзіць па баках і толькі пасля гэтага пачынае разглядаць надзетага на ім паліто. Раптам твар яго перакрывае злосць.

— Зноў мне выдалі маё ж паліто!

Пажылая лэдзі скардзіцца мэру горада, што многія дзіцячаты ходзяць па вуліцах у шортах.

— Што б казалі людзі, калі б, напрыклад, ваша жонка выйшла ў шортах?

— Яны казалі б, што я жаніўся не па каханню, а па разліку.

— Не разумею, чаму вы так захапляецеся голасам міс Джонс. Бо ў міс Сміт голас куды багацей.

— Але затое ў міс Джонс куды багацей бацька!